

Ece Baban

HEPİMİZ AYNI SÜRÜDEYİZ

Kayıp Kimlik Sendromu

DESTEK YAYINLARI: 1348
ARAŐTIRMA: 316

ECE BABAN / HEPİMİZ AYNI SÜRÜDEYİZ

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergöl
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: Melike Dođan
Sayfa Düzeni: Melike Dođan
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Ekim 2020
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-978-4

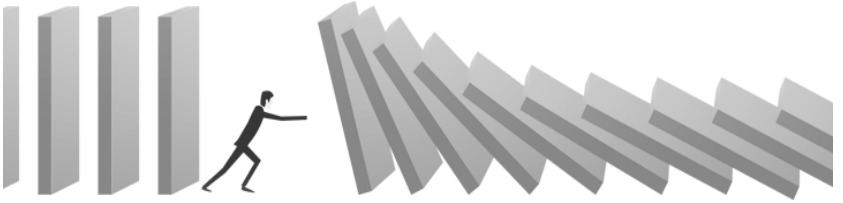
© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari
www.destekmedyagrubu.com

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

Ece Baban

HEPİMİZ AYNI SÜRÜDEYİZ

Kayıp Kimlik Sendromu

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / 8

GİRİŞ / 11

I

DAMGALAMADAN HİPERKAPİTALİZME / 17

Önce İnekler Vardı / 17

Markalama / 22

Bu Noktaya Nasıl Geldik? / 23

Sadakat / 31

II

BİR KÜLTÜR OLARAK: DİKİZLEME / 41

Sanal Kimlik / 41

İnsanlığın GPS ile Sınanması ve Dikizleme Bağımlılığı / 45

Deneyimler ve Gözlemler / 50

III

HEPİMİZ AYNI SÜRÜDEYİZ / 59

Sosyal Platformlarda Köprüden Önceki Son Çıkış:

“*Hotel California* Etkisi” / 59

Kültür, Benlik, Tüketim / 61

Anlam Mıknatısları / 62

Kültür / 65

Kültür Endüstrisi / 69

Kendini Yeniden Üretimde İkonik Bilinç / 78

IV

KAYIP KİMLİK SENDROMU / 87

Bireyden Bağımsız Gelişen Teknoloji / 87

Aurası Kaybolan İnsan / 92

Benlik ve Kimlik / 94

Tüketici/Takipçilerin Benlik İfadesi ve İmajı / 100

Kayıp Kimlik Sendromu / 105

Bu Senin Hikâyen / 108

Aşırılığın Yeni Konformizmi ve Şöhret Simülasyonu / 110

Elektronik Hegemonya ve Uzlaşmalı Halüsinasyon / 126

KAYNAKÇA / 135

Bu kitap Kızılderili olduğuma inandığım çocukluğumda bana şemsiyeden çadır yaparak hayal gücümü besleyen biricik annem Oya Baban ve tüm hayallerimi sorgulamadan destekleyen biricik babam Cem Baban'a ithaf edilmiştir.

ÖNSÖZ

Doktora tezimi ana kaynak olarak kullandığım ve internetin insan hayatında tüketim boyutuyla hangi derin uçurumlara yol açtığını ele almaya çalıştığım kitabımda; öncelikle bana öğrenciliğimden akademisyenliğime; kan, ter ve gözyaşı içinde geçen birinci doktora tez sürecimde gerçek bilim insanı kimlikleri ile ışık olan hocalarıma şükranlarımı sunmak isterim. Lisans öğrencisiyken dersinde her hafta başka bir kitap okuması vererek bana ekolünün ve gerçek bilim insanlığının “hem de yıkanmak istemeyen bir çocuk” olarak kapılarını açan Ünsal Oskay’a, asistanlığını yapmak onuruna eriştiğim, beni akademik camiaya kazandıran, her zaman sakinliğinden ve akılcılığından feyiz aldığım Alaeddin Asna’ya, akademisyenliğim boyunca örnek aldığım ve örnek almaktan hayatım boyunca vazgeçmeyeceğim Filiz Balta Peltekoğlu’na, akademik hayatımın en önemli zamanlarında koruyucu melek gibi yanımda olan Emel Karayel Bilbil’e, verdiği güven ve bilgiyle yoluma ışık olan Ebru Özgen’e, derslerine girdiğim, hayatıma dokunan tüm hocalarıma çok teşekkür ederim. İnsanlığın yozlaşmasını, yaşadığımız gezegenin tükenişi ile birlikte endişeyle izlerken, kendimi geliştirmem için bana hem umut hem itici güç, mezuniyetlerinden sonra ise arkadaş olan tüm öğrencilerime de ayrıca teşekkür ederim. Bir diğer teşekkürüm ise varlığıyla yaşam enerjim olan kardeşim Melike; sevginin en büyük iyileştirici güç olduğunu bana öğreten Minik’e...

Ve bugün özgürce düşünüp, yazıp, kendi ayaklarım üzerinde durabiliyorsam hakkını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürke saygı, minnet ve yürekten sevgimi sunmayı da kendime bir Türk kadını olarak borç bilirim.

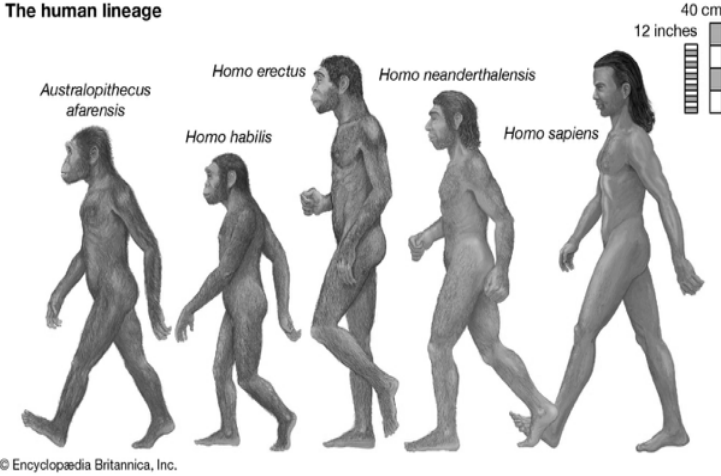
İstanbul, 2020

GİRİŞ

İnsanlığın ilk ve en uzun süren üretim biçimi vahşilik oldu. Evrim çizgisinde insanlık (hominidler), yaklaşık 5-6 milyon yıl önce bir dal oluşturmaya başladılar. Hominidlere bu özelliği kazandıran iki ayakları üzerinde yürüyebilmeleri oldu (Atılğan ve Aytekin, 2012:19).

Hominidlerin gelişerek geldikleri ilk nokta çakıltaşlarından alet yapılması ve yapılan aletlerin beslenme ve avcılıkta kullanılabilir olmasıydı. Bu insanlık için önemli bir adımdı. Çünkü artık insan kendi elinin de bir alet olduğunu keşfetmişti. Elini alet yapımında kullanabileceğinin farkına varan insanın beynine de “yaratıcılık” konusunda bir şeyler yapmak düşüyordu. İşte üreten ve düşünen insanın temelleri böylece atılmış oldu. Ve Homo Sapiens'e yolculuk başladı. Kısacası Homo Sapiens'in, “Sapiens” olması çok da kolay olmadı.

The human lineage

© Encyclopædia Britannica, Inc.

Sapiens'lerin kendini tek adam yapabilmesinin yolu diğerlerinin hayatta olmamasından geçiyordu. Avrupa ve Batı Asya'da bulunanlar Homo Neanderthalensis'e evrildiler. Neandertal'ler kaslı ve güçlü yapıları ile fiziksel olarak Sapiens'lerden daha üstündü. Asya tarafında Homo Erectus'lar bulunuyordu. Endonezya'da Homo Soloensis'ler yaşıyordu. Sibiryada ise Homo Denisova'lara rastlandı.

Homo cinsinin evrimine baktığımızda dünyada pek çok insan türü varken sadece Sapiens'in hayatta kalması bir tesadüf değildi. Homo Sapiens ellerini daha sık ve aktif kullandıkça evrimsel gelişim de bu anlamda insanın daha iyi şeyler üretmesine yardım etti. Eller ve parmaklarda sinir ağları ve kaslar fazla gelişti. Anlaşılacağı gibi evrim çevresi ile sosyal bağlar kurabilenleri destekledi ve geliştirdi. Homo Sapiens'in bu evrimi ile birlikte yeni üretim ve tüketim şekilleri, dünyaya hâkim olan anlayışlar da belirlenmiş oldu.

Vahşi hayattan tarım toplumuna geçiş sürecinde, vahşi hayvanların eğitilmesinin yanı sıra insanlar besin kaynakları bulmak için verimli toprakların çevresine yerleşmesi gerektiğinin

bilincine vardı. Meydana gelen göçler sonucunda, toprak küçük kümeler halinde ekip biçildi; göçebe toplumdan, yerleşik düzene ve tarım toplumuna geçiş sağlandı. Bu durum hem ticaretin hem de günümüzün pazarlama anlayışının temelini attı. İnsanlar mağaralar yerine kendi evlerini inşa etmeye başladı, kullanılan aletler çeşitlendi ve hayvanların evcilleştirilip işgücü takviyesinde kullanılması tarım devrimini zirveye taşıdı. Tüm bu süreç savaş ve savunma anlayışının gelişmesini de beraberinde getirdi. Alüvyonlu topraklara yerleşenlerin yerini işgal etmek isteyenler arasında çıkan çatışma “barbarlık” terimini hayatımıza soktu.

Tarım devrimi ile hayvanlar evcilleştirildi, bitki ekip tüketen, topraktan tuğla yapmayı öğrenen insan kendi evini inşa etti. Hayvanlardan ve topraktan kendine yün, post, et, süt, yumurta üretti. Bu sırada nüfus arttı, servet eşitsizliği ortaya çıktı. Ve tüm bu gelişmeler sınıf farkının doğmasına neden oldu.

Üretim ilişkileri değişti. Üretimi ele geçirenlerin, zamanında verimli topraklara yerleşemeyenleri kullanması kapitalizmin de temelini attı. Daha fazla servet, altın, ipek ve baharata ihtiyaç duyan “gelişmiş medeniyetler” dünyayı keşfe çıkararak sömürülecek yeni toprakların ve insanların farkına vardılar. Fransa, İngiltere ve Portekiz gibi son zamanlarda birliğini sağlayan, fakir köylülerin, toprağın %95’ini elinde bulunduran %2 oranındaki asiller için çalıştığı İspanya da altının peşine düştü (Zinn, 2005:8).

Howard Zinn, *Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi* kitabında “daha fazlası, daha da fazlası, hep daha fazlası” için barbarca sömürme anlayışı ile Arawak yerlilerini yeryüzünden silen “köleleştirme” eylemlerinin başlamasını, Batı uygarlığının Amerikadaki ilk elçisi Kristof Kolomb’un gemi günlüğüne aldığı not ile şu şekilde anlatıyor (Zinn, 2005.7):

“Bize papağanlar, pamuk kozaları, mızraklar ve daha birçok şey getirip bunları cam boncuklar ve çingiraklara değiş tokuş ettiler. Sahip oldukları her şeyi değiştirmeye hazırlar. Gelişmiş ve sağlıklı vücutları, yakışıklı yüzleri var. Silahsızlar. Ve silahları tanımıyorlar. Onlara bir kılıç gösterdiğimde keskin kenarından acemice tutup kendilerini kestiler. Demir kullanmıyorlar. Mızraklarını kamıştan yapıyorlar. Bunlardan iyi köleler olabilir. Elli kişiyle bunların hepsine boyun eğdirebilir, istediklerimizi yaptırabiliriz.”

Böylece barbarlık beraberinde sadece ekonomik eşitsizliği getirmede, aynı zamanda kölecilik de barbarlık ile birlikte gelişmeye başladı.

Yazının keşfi ve ilk devletlerin ortaya çıkması hegemonya ve egemenlik kavramlarını daha iyi tanımamıza neden oldu.

Kölecilik, üretimde ekonomik ve politik güce sahip olanların olmayanları kullanmasına neden oldu. Bu sırada demir kullanılmaya başlandı. Aletler daha sağlam olarak demirden üretildi. Tarım ve hayvancılık dışında zanaatkârlık da gelişti, ticaret yaygınlaştı, aşiretler ortaya çıktı. Sınıf ayrımı sadece Sapiens’ler arasında olmadı, kent-köy ayrımı da yapıldı.

Barbarlık ile başlayan emek gücü sömürüsü dünyada hâkim olan üretim-tüketim ilişkisinin de belirleyicisi oldu. İnsanların ürettikleri ürünleri birbiriyle takas etmesi ticaretin temelini attı. Üretilen ürünler takas edilerek geçim sağlanmaya çalışıldı, daha sonra “para”nın kullanılmaya başlanması ve resmileşmesi ile dünya ekonominin farkına varacağı ilk günü de devirdi.

Tüm bu gelişmeler sadece ekonomik etkilerde bulunmadı, egemen olanın zayıf olan üzerinde hâkimiyet kurma anlayışı politikaya da yansdı. Barbarlık ve kölecilik sonrasında feodalizm ile su ve rüzgâr güçleri kullanıldı. Böylece değirmenler ile doğal kaynaklardan faydalanıldı.

Feodalizmi diğerlerinden ayıran en önemli özellik üretimin artması ve daha fazla işgücünün yaratılması için baskı olarak “din”in kullanılması oldu. İnsanlar dini kurallar ile korkularak daha fazla çalıştırıldı. Feodal sistemde din ve din baskısı ya da düşüncesi ekonomik kaygıların önüne geçti. Bir diğer ifade ile feodal dönemin gücü Kilise oldu. Sanayi Devrimi ile birlikte üretimdeki artış; düşünsel, teknolojik ve ekonomik gelişmeler beraberinde Maslow’un piramidini alaşağı eden kapitalizmi getirdi.

Kapitalizm ile sistem işçilerin sermaye haline getirdiği iş güçlerinin işverenler tarafından sömürülmesi üzerine kuruldu. Batı Avrupada çıkan kapitalizm, küreselleşme ile birlikte tüm dünyaya yayıldı, global markalar dört bir yanımızı sardı. Tüm bu gelişmeler içinde pazarlama ve markalaşma anlayışları da insanlık gibi evrim geçirdi. Ve hem hiperkapitalizm anlayışının gelişmesi hem yaşanan teknolojik ilerlemeler, Henry Ford’un seri üretimi ile bilinen üretim odaklı anlayışı sanal deneyimlerde tüketicinin ürün geliştirme sürecinde aktif rol oynadığı anlayışa kadar getirdi. Bu süreç içinde “insan”ın sadık bir tüketici olması için “Arawak”ların yerini, sürekli sömürülecek altın değerinde “kaygılar” aldı.

Pazarlama anlayışı hep daha iyisi olmak için çabalamak zorunda kalan ama asla tamamlanamayan, yarım/eksik kalan insanı kendinden defalarca doğurdu. Sonrasında teknoloji ve internet devrimi ile kendimizi istediğimiz gibi yeniden yaratabileceğimiz gerçeğin ikamesi; bize sürekli fısıldanan kusurlarımızdan kurtulabileceğimiz, onaylanmanın, beğenilmenin takipçi sayısı ve alınan “like”lar ile belirlendiği “sanal dünya” hayatımıza girdi.

Gerçek dünyada seçme şansı çoğu zaman elinde bulunmayan birey kimliğini sanal platformlarda oluşturup, yeni bir kaosun kapısını araladı: “Kayıp Kimlik Sendromu.”